

Monumentnummer*: 524692

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 28 juni 2004
Kadaster deel/nr 82788/94

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*					
Tegelen	Venlo	Limburg					
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Kaldenkerkerweg	73			5932 CT	Tegelen		
Kaldenkerkerweg	75			5932 CT	Tegelen		
Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel		
Tegelen	B				5774		

Omschrijving**

INLEIDING

Aan de Kaldenkerkerweg 73 bevindt zich op enige afstand van de straatweg de geheel vrijgelegen VILLA "Maria" met aansluitend voormalig LABORATORIUM van kleiwarenfabrikant Alfred Russel. De villa werd in opdracht van Russel gebouwd rond 1894 in Ambachtelijk-traditionele bouwtrant met verwerking van diverse contemporaine stijlinvloeden. De villa is thans in gebruik als woonhuis annex kantoor en is op diverse onderdelen gewijzigd en gemoderniseerd. Russels voormalige fabrieksgebouwen op het omliggende erf zijn thans gesloopt. In 1995 aangebouwd kantoor en garage op het achtererf. Alfred Russel heeft een aanzienlijke reputatie opgebouwd als pionier op het gebied van de siersteenproductie. Vele van de voor de bouw van de villa gebruikte materialen en ornamenten kwamen dan ook uit zijn eigen bedrijf. In 1885 begon hij zijn werkzaamheden in de destijds reeds bestaande steenfabriek van Canoy. De klei werd gedeeltelijk uit een groeve in de achtergelegen buurtschap Egypte gehaald. Russel wilde aanvankelijk architect worden en heeft praktijkervaring opgedaan en stage gelopen bij Johannes Kayser, stadsarchitect te Venlo. Mede om deze reden specialiseerde hij zich in een op dat moment braakliggend segment van de bouwmaterialenmarkt, namelijk de productie van een hoogwaardige kwaliteit sierstenen, waaronder verglaasde en onverglaasde verblendstenen, profielstenen, terracotta ornamenten en plavuizen. Met deze producten haakte hij in op nieuwe stilistische ontwikkelingen in de architectuur, met name de Neogotiek en later de Jugendstil, waarbij veel aandacht was voor tracerwerk, profielstenen, kleurrijke stenen en

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

ornamenten. De steenproductie in zijn fabrieken nam met sprongen toe: van ongeveer een miljoen stenen rond 1893 naar een verdubbeling twee jaar later in 1895, later gevolgd door grootschalige uitbreidingen van de gebouwen. Daarnaast besteedde hij veel aandacht aan kwalitatieve aspecten als een gelijkmatig uiterlijk, gewicht, porositeit, wateropname, drukvastheid en weerbestendigheid. Russel werd op enkele Wereldtentoonstellingen en bouwtenntoonstellingen voor zijn producten bekroond met diverse erediploma's, gouden en zilveren medailles.

Omschrijving

De VILLA Maria beslaat een onregelmatige plattegrond, heeft een asymmetrische opzet en is samengesteld uit een hoofdvolume van twee bouwlagen plus een kapverdieping onder een met donkerblauwgesmoorde Bouletpannen en secundaire tuile-du-nordpannen gedekt, samengesteld dak en een aan de rechter gevel grenzend eenlaags volume onder een plat dak met een tweelaagse, overhoeks geplaatste toren. Toren met octogonale, licht geprofileerde, overstekende goot op klossen waarop een torenspits met siersmeedijzeren bekroning. Het samengestelde dak op het hoofdvolume bestaat uit een loodrecht op de straat georiënteerd zadeldak met overstek en een haaks hierop gesitueerd overstekend zadeldak, met lagere dakvoet maar hogere noklijn, dat aan de aankappende zijde is afgewolfd. Nokeinde bekroond met rijkelijk gestileerde piron voorzien van windvaan met jaartal. Op de dakschilden onder meer een dakkapel onder aankappend zadeldakje met pironbekroning en een breed en hoog opgemetselde schoorsteen met speklagen in gele verblendsteen, smeedijzeren sieranker en decoratieve trekstang. Eenvoudige bakgoten op decoratief gesneden houten klossen. De dakoverstekken rusten in alle kopgevels op opengewerkte, houten schoren die ondersteund worden door decoratieve kleine terracotta kraagstenen met portretkopjes. Meerdelige kelder, gesitueerd onder het rechter deel van het hoofdvolume en onder een deel van het aangrenzende volume. De gevels van het met rode baksteen in kruisverband gemetselde pand worden horizontaal geleed en verlevendigd door diverse omlopende speklagen in gele verblendsteen, waterlijsten in donkerbruin geglazuurde steen en cordonlijsten met decoratieve tegels in gele klei of gele verblendsteen. Gevelopeningen met toepassing van geprofileerde steen, veelal onder segmentbogen en enkele rondbogen waarin vormstukken in gele verblendsteen en piramidekoppen als sluitsteen. Merendeels hardstenen dorpels. Secundaire vensters en deuren met rechtgesloten kozijnen. Boogvelden veelal gedecoreerd met terracotta kinderkopjes of siermetselwerk. Vensters parterre deels met decoratieve vaasbalusters in de borstweringen. Voorgevel van drie traveeën breed met rechter hoekrisaliet, eindigend in een tuitgevel. In de oksel een secundair terras met natuurstenen trappen die naar de centraal gelegen entree leiden. In de geveltop een reeks van vijf klimmende vensters, waarvan alleen de middelste beglaasd en de overige vier blind met toepassing van donkerbruin geglazuurde steen voor de afzaten. Daaronder, in de tweede bouwlaag, aan weerszijden van het venster het opschrift "VILLA MARIA". Blinde linker gevel eindigend in een tuitgevel waarin een reeks van zeven klimmende blindvensters met detaillering als voornoemd en eveneens voorzien van donkerbruin geglazuurde steen voor de afzaten. Aan de rechter gevel grenst een bouwvolume waarin zich onder andere het laboratorium van Russel bevond. Geleding en verlevendiging grotendeels als voornoemd. Dit eenlaags volume is aan de straatzijde twee venstertraveeën breed en wordt op de hoek geaccentueerd door een overhoeks geplaatste, tweelaags toren op vierkant grondplan. Eerste geleding met venster voorzien van detaillering en ornamentiek als voornoemd, grotendeels blind maar centraal twee gekoppelde, rondboogvormige luchtopeningen. Tweede geleding versnijdt zich boven een waterlijst van donkerbruin geglazuurde steen naar een octogonale bovenbouw voorzien van openingen gebruikt als duiventil. Voor de afzaten en snijvlakken is wederom donkerbruin geglazuurde steen toegepast, onder de overstekende goot bevindt zich een omlopend fries met decoratieve tegels in gele klei. Het volume is vanaf de hoektoren drie traveeën diep, waarbij zich in de derde travee een secundaire entree bevindt naar het voormalige laboratorium. De travee wordt afgesloten door een bakstenen pinakel met gestileerde keramische piron als bekroning. Boven de deur een plaquette met opschrift "LABORATORIUM" in geglazuurde klei. Naast de deur een rondbogige nis waarin een gepolychromeerd familiewapen van de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Russels, eveneens uitgevoerd in geglazuurde klei. Achtergevel met geleding en detaillering grotendeels als voornoemd bij de voorgevel.

Waardering

De VILLA "Maria" is van algemeen belang. Het object heeft cultuurhistorische waarden. Het is van belang als bijzondere uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkelingen in de Limburgse grofkeramische industrie aan het einde van de negentiende eeuw, waarvan Tegelen het middelpunt vormde. In het bijzonder als voormalig woonhuis van de internationaal bekende steenfabrikant Alfred Russel, pionier op het gebied van sierstenen, die zijn woonhuis/laboratorium hoofdzakelijk optrok met deels innovatieve producten uit zijn eigen bedrijf. Daarnaast heeft het object typologische waarde vanwege de specifieke combinatie van fabrikantenwoning met laboratorium en overhoekse toren met duiventil. Het object heeft architectuurhistorische waarden vanwege het belang van het materiaalgebruik (waaronder de vroege toepassing van verglaasde steen en profielsteen) en de bijzondere ornamentiek (waaronder de gefigureerde kraagsteentjes, de portretkoppen en het keramische tegelfries) voor de geschiedenis van de architectuur. Het object heeft ensemblewaarden vanwege de karakteristieke situering nabij de voormalige kleigroeven in oostelijk Tegelen, waar ook Russel een deel van zijn klei betrok. Daarnaast als onderdeel van de historische bebouwing aan de Kaldenkerkerweg, die vooral in verband met de ontwikkelingen in de grofkeramische industrie rond het eind van de negentiende en het begin van de twintigste eeuw bebouwd raakte. Het object heeft herkenbaarheidswaarde als fabrikantenwoning van steenfabrikant Russel en is van belang wegens de cultuurhistorische, architectuurhistorische en typologische zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument